

Mazowsze pod analityczną lupą

Tylko dogłębna analiza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego pozwala w sposób szeroki, spójny i ukierunkowany patrzeć na region. Jak ważne i czasami zaskakujące dane możemy uzyskać, pokazują badania prowadzone już od września ubiegłego roku w ramach projektu „Trendy rozwojowe Mazowsza”¹. Posłużą one do skonstruowania diagnozy stanu istniejącego, a oparte na nich wnioski – do weryfikacji i aktualizacji prowadzonej w regionie polityki rozwoju, a także stosownych dokumentów programowych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

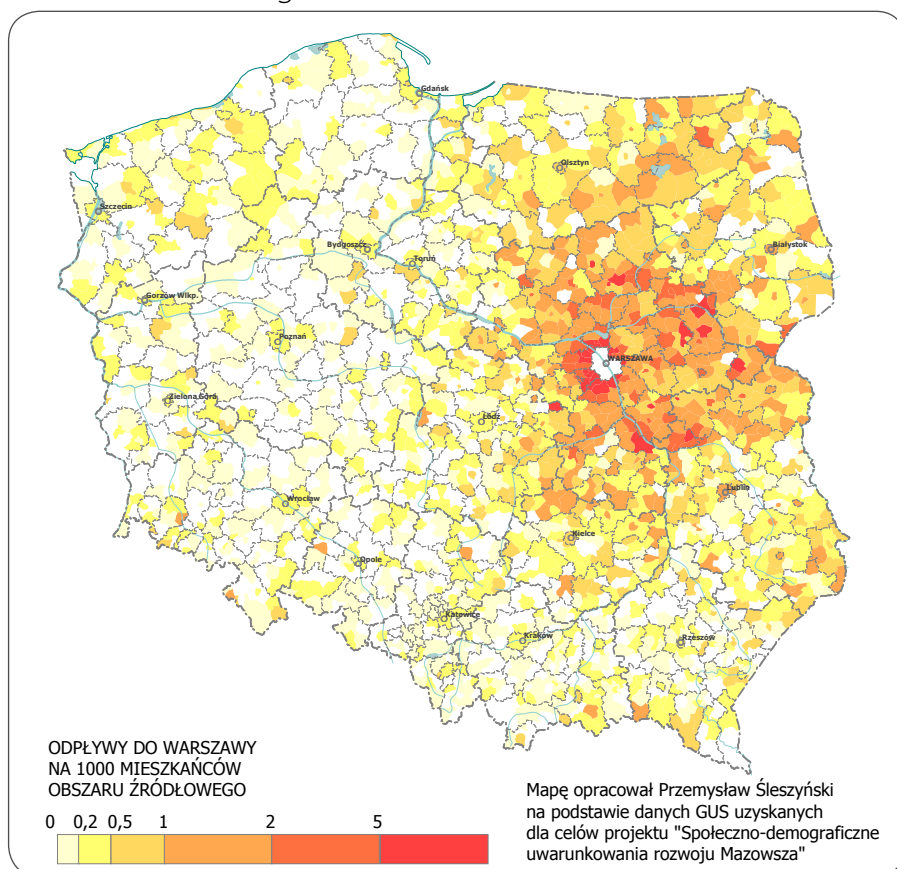
Kryzys demograficzny

To diagnoza postawiona na podstawie badania „Społeczno-demograficzne uwarunkowania Mazowsza”, które wykonał Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Szeroka analiza dostępnych danych pokazuje, że na Mazowszu mamy do czynienia z rosnącym zróżnicowaniem demograficznym, społecznym, edukacyjnym i ekonomicznym (w tym zamożności mieszkańców), wpisującymi się w niepożądaną polaryzacyjny model rozwoju. Polega on na pogłębianiu się segregacji społeczno-przestrzennej przy jednoczesnym dynamicznym rozwoju przede wszystkim dużego ośrodka miejskiego.

Skala i natężenie obserwowanych, i obiektywnie spodziewanych w najbliższych dwóch dekadach, problemów skłania do uznania obecnego stanu, zwłaszcza na obszarach peryferyjnych województwa, jako kryzysu demograficznego. Niezależnie od oceny tego stanu, konieczne jest pilne przygotowanie programu aktywizacji tych obszarów i łagodzenia skutków depopulacji. Część z realizowanych zadań nie będzie możliwa bez zmian na szczeblu państwowej polityki ludnościowej i regionalnej.

Głównymi problemami demograficzno-społecznymi są niski przyrost lub ubytek naturalny oraz selektywny odpływ ludnościowy z obszarów peryferyjnych w kierunku Warszawy, skutkujące w wymiarze przestrzennym depopulacją i chaotyczną koncentracją, a w aspekcie jakościowym starzeniem się ludności, przyrostem jednoosobowych gospodarstw domowych oraz zaburzeniami struktury płci. Według ostatniej prognozy GUS (lipiec 2011 r.), liczba osób w wieku poprodukcyjnym w najbliższych dwóch dekadach w województwie zwiększy się o około 400 tys., czyli do poziomu 140 proc. stanu obecnego.

Odpływ ludności do Warszawy na 1000 mieszkańców obszaru źródłowego

Wykonanie: dr hab. Przemysław Śleszyński, Instytut Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego PAN.

¹ Badania ujęto w pięciu blokach tematycznych: „Społeczno-demograficzne uwarunkowania rozwoju Mazowsza”, „Środowisko przyrodnicze jako czynnik rozwoju Mazowsza”, „Zagospodarowanie infrastrukturalne i kapitał fizyczny oraz policentryczność rozwoju Mazowsza”, „Konkurencyjność Mazowsza i jej uwarunkowania”, „Społeczne, polityczne i ekonomiczne stymulanty i destymulanty rozwoju”. Za ich prowadzenie odpowiedzialnych jest pięciu wykonawców, wybranych przez Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie zgodnie z procedurą zamówień publicznych. W większości wykonawcami badań były instytucje naukowe zlokalizowane na Mazowszu, dzięki czemu umocniono współpracę samorządu województwa z jednostkami naukowymi. Kooperacja ta umożliwiła wprowadzenie nowej jakości w zarządzaniu regionem, które będzie mogło zostać oparte o rzeczywistą wiedzę wynikającą z aktualnych analiz.

Równocześnie w projekcie wykazano, że skala zróżnicowań jest większa, niż wynikałoby to z „oficjalnej” statystyki. Przykładowo liczba mieszkańców w stolicy województwa i kraju jest niedoszacowania o 7-13 proc., a jeszcze w większym stopniu zjawisko to dotyczy strefy podmiejskiej. Z drugiej strony, przeszacowane są stany gmin peryferyjnych, co mówi o jeszcze głębszej depopulacji niż wynika to z rejestrów urzędowych.

Wnioski wypracowane dla danego województwa mają częstokroć charakter uniwersalny i mogą być wykorzystane w krajowych studiach strategicznych. Natomiast samo Mazowsze jest obszarem silnie zróżnicowanym społeczno-demograficznie i wymaga polityki rozwoju dostosowanej do specyfiki funkcjonalno-osadniczej i uwarunkowań historyczno-kulturowych.

Walory przyrodnicze a rozwój

Analiza stanu oraz dostępności – wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, przyrody żywej, surowców mineralnych oraz elementów klimatu – pozwoli przedstawić hierarchizację powiatów województwa mazowieckiego pod względem stanu oraz wykorzystania zasobów i walorów środowiska przyrodniczego jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego w latach 1990-2010 oraz w perspektywie do 2030 r. Badanie prowadzone przez konsorcjum Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz firmy Pectore-Eco Sp. z o.o. obejmą również uwarunkowania i przebieg zmian w użytkowaniu terenów na Mazowszu. W obrębie zainteresowań badawczych są także zmiany klimatu i ich potencjalne konsekwencje dla rozwoju Mazowsza. Okazuje się, że konieczne jest podjęcie kroków adaptacyjnych, które zwiększają odporność infrastruktury i minimalizują koszty powstałe w wyniku spiętrzenia się zjawisk możliwych do przewidzenia, np. rozwój systemów wczesnego reagowania w obliczu katastrofy oraz działalność edukacyjna.

Nie ulega wątpliwości, że procesowi rozwoju gospodarczego województwa mazowieckiego do 2030 r., i związanym z nim wzrostem zapotrzebowania na energię, będzie towarzyszyło rosnące zainteresowanie źródłami energii odnawialnej w powiązaniu z rosnącymi wymogami ekologicznymi. Dlatego też przedstawimy analizę potencjału energetycznego na Mazowszu, a określimy wpływ OZE na rozwój społeczno-gospodarczy województwa oraz korzyści i możliwości płynące z wykorzystania tych źródeł energii, a także najistotniejsze bariery ich rozwoju w perspektywie do 2030 r.

Istotnym elementem realizacji tematu ba-

dawczego „Środowisko przyrodnicze jako czynnik rozwoju Mazowsza” jest przeprowadzenie ankiet wśród radnych wybranych miast i gmin, by określić świadomość ekologiczną jako czynnik kształtujący kierunki i priorytety polityki rozwoju. Powodzenie w realizacji tego przedsięwzięcia uzależnione jest od czynnego udziału radnych w przeprowadzanych badaniach, do czego zachęcamy.

Infrastruktura, kapitał, policentryczność

Tymi zagadnieniami, w odniesieniu do Mazowsza, zajmuje się badawczo Instytut Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego PAN. Z analizy wynika m.in., iż Warszawa jest zmarginalizowana w systemie transportowym Polski, co ogranicza generowanie impulsów rozwojowych z centrum ku obszarom peryferyjnym. Jeśli chodzi o infrastrukturę techniczną, możemy zauważyć stopniowe niwelowanie zróżnicowań przestrzennych – szczególnie w odniesieniu do sieci wodociągowej. Z kolei w infrastrukturze społecznej następuje urynkowanie niektórych instytucji. W ostatnich latach odnotowano bardzo duży wzrost liczby placówek przedszkolnych czy zdrowotnych, jednakże dotyczy on głównie Warszawy i jej strefy podmiejskiej. Kompleksowe wyposażenie infrastrukturalne warunkuje lokalizację działalności gospodarczej, obszary bez odpowiedniego zaplecza są mało atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów.

W województwie mazowieckim największe przedsiębiorstwa zlokalizowane są głównie w Warszawie. Wśród 2 tys. dominujących firm w Polsce w 2009 r. tylko 108 miało siedzibę na Mazowszu z wyłączeniem stolicy, a tymczasem tylko w pierwszych 500 jest 207 firm z siedzibą w Warszawie. Na znacznym obszarze województwa w zasadzie nie ma siedzib dużych przedsiębiorstw. Szczególnie jest to dostrzegalne w trójkącie między Ciechanowem, Ostrołką a Siedlcami oraz w zachodniej części podregionu radomskiego. W Warszawie dominuje majątek produkcyjny związany z usługami rynkowymi, w pozostałej części województwa, głównie w Płocku i Obszarze Metropolitalnym Warszawy (OWM) – związany z przemysłem i budownictwem.

Badania skupiły się także na rozwoju policentrycznym. Opracowane wnioski wskazują, że rozmieszczenie ośrodków miejskich na Mazowszu, pod względem geograficznym i struktury wielkościowej, jest równomierne, a w systemie osadnictwa różnie znaczenie miast powiatowych. Małe wsie koncentrują się na terenach peryferyjnych, zaś w sąsiedztwie miast zlokalizowane są

większe ludnościowo osady. Oddziaływanie miast subregionalnych ogranicza się zazwyczaj do najbliższego otoczenia. Wyraźnie też widoczna jest hierarchiczność powiązań ośrodków subregionalnych z Warszawą – charakteryzuje je wyraźny stopień jednokierunkowości z ośrodków ku stolicy. Obszary wiejskie Mazowsza pełnią przede wszystkim funkcje rolnicze, ale zmiany dokonujące się w ostatnich kilkunastu latach powodują dynamiczny rozwój funkcji pozarolniczych.

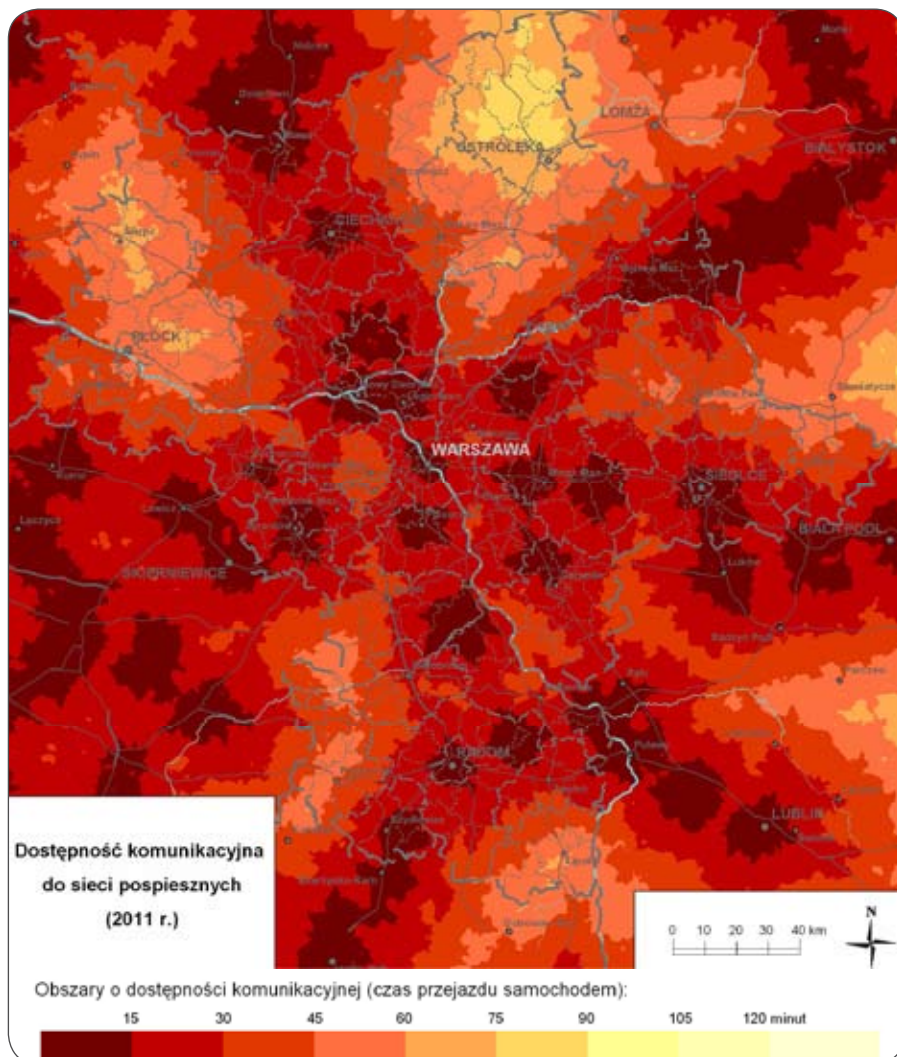
Analizy prowadzone w odniesieniu do OMW pokazały, że jest on najsilniejszym biegunem wzrostowym nie tylko w skali kraju, ale i całego regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Najpoważniejsze bariery rozwojowe wynikają z zacołanego, niewydolnego stanu infrastruktury transportowej, związanego zarówno z dostępnością zewnętrzną, jak i wewnętrzną efektywnością transportowo-osadniczą. Globalne uwarunkowania demograficzne, w tym o charakterze prognostycznym, są korzystne i wynikają z atrakcyjności ośrodka stołecznego dla migrantów w innych częściach kraju.

Mazowsze najbardziej konkurencyjne

Badanie przeprowadzone przez konsorcjum złożone z Ecorys Polska Sp. z o.o., Geoprofit oraz Wrocławskiej Agencji Rozwoju Regionalnego potwierdziło powszechną opinię, iż województwo mazowieckie jest najbardziej konkurencyjnym wśród polskich regionów. Głównym miernikiem w tym aspekcie jest kondycja gospodarki, która na tle wybranych regionów stołecznych Unii Europejskiej charakteryzuje się niskim poziomem bezrobocia oraz znaczną dynamiką procesów rozwojowych. Jednakże w wielu innych wymiarach, w tym pod względem wysokości PKB per capita, Mazowsze plasuje się na najniższych pozycjach w zbadanej grupie metropolii UE.

Wysoki poziom rozwoju społeczno-gospodarczego województwa mazowieckiego na tle Polski jest przede wszystkim efektem wyróżniającego się, dużego udziału sektora usług rynkowych w strukturze regionalnej gospodarki. Ponadto istotną pozycją Warszawy jako stolicy kraju oraz lidera w sektorze potencjału badawczo-rozwojowego, a także rosnące w badanym okresie przewagi konkurencyjne regionu w branżach strategicznych, determinowane m.in. potencjałem demograficznym, chłonnym rynkiem i znacznym potencjałem innowacyjnym w skali kraju. Badanie jednocześnie wykazało istotne zróżnicowanie wewnątrz województwa mazowieckiego,

Dostępność czasowa do przystanków pociągów pospiesznych na Mazowszu, 2011 r.

Wykonanie: Instytut Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego PAN.

w którym dominującą rolę w budowaniu potencjału konkurencyjnego odgrywa Obszar Metropolitalny Warszawy, natomiast gminy znajdujące się poza jego zasięgiem charakteryzują się niższą konkurencyjnością niż przeciętna gmina w Polsce. Warto podkreślić, iż przedsiębiorczość w regionie jest przeciętna w skali kraju, a wewnątrz regionu występuje największe zróżnicowanie jej poziomu spośród wszystkich regionów Polski. Jego najważniejszych przyczyn należy doszukać się w wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej Warszawy oraz części jej otoczenia, a zarazem niskiej atrakcyjności inwestycyjnej reszty regionu.

Badanie zdiagnozowało niepokojące trendy pojawiające się na obszarze województwa, takie jak: pogarszająca się pozycja konkurencyjna mazowieckich firm oraz ich ma-

lejący udział w rynku czy niewykorzystanie potencjału współpracy firm z jednostkami B+R (badania i rozwój) w działalności innowacyjnej. Z przeprowadzonej analizy, opartej na szeroko zakrojonych badaniach ankietowych, wynika jednocześnie, że nastroje przedsiębiorców są umiarkowane, a większość mazowieckich firm w najbliższym czasie przewiduje utrzymanie poziomu zatrudnienia i inwestycji. Analiza potwierdziła, że kluczowe znaczenie dla regionu ma rozwój społeczno-gospodarczy Warszawy. Dodatkowo OMW, podlegająca dużej presji związanej z suburbanizacją (wyprowadzanie się osób z centrum i związany z tym rozwój strefy podmiejskiej), dzięki poprawnemu ukierunkowaniu może stanowić szansę rozwoju terenów otaczających Warszawę.

Co powoduje rozwój, a co go hamuje?

Uniwersytet Warszawski, we współpracy z Instytutem Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, prowadzi badania pn. „Społeczne, polityczne i ekonomiczne stymulanty i destymulanty rozwoju”. Do tej pory ankietowano m.in. radnych samorządów gmin na Mazowszu, przedstawicieli władz samorządowych gmin i powiatów oraz radnych Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

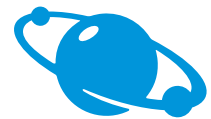
Badania prowadzono jednocześnie w piętnastu miastach i gminach na Mazowszu, tj.: w Warszawie, Płocku, Ciechanowie, Ostrołęce, Siedlcach i Radomiu, a także w Grójcu, Lipowcu, Łysych, Węgrowie, Ostrowi Mazowieckiej, Pruszkowie, Lipsku, Żelechowie oraz Izabelinie. Składały się one z serii rozmów z przedstawicielami elit lokalnych oraz z ankietyzacji losowo wybranych mieszkańców.

Obecnie prowadzone są analizy pozyskanych wyników, dlatego jeszcze za wcześnie na zaprezentowanie wszystkich wyników. Jednakże zespół wykonawców przedstawił wyniki zaangażowania przedstawicieli samorządów w badania.

Okazało się, że dość dużym sukcesem zakończyła się ankietyzacja samorządowców gmin, bowiem zwrot wypełnionych ankiet wyniósł 30 proc. Również prawie 40 proc. powiatów odpowiedziało na ankietę, dzieląc się informacjami m.in. na temat konfliktów występujących w środowiskach lokalnych. Niestety, tylko dziesięciu radnych Sejmiku (20 proc.) zwróciło wypełnione ankietę. Zdecydowanie najmniej zaangażowali się radni miast i gmin. Na prawie 5 tys. ankiet, które dzięki uprzejmości biur rady docierały do radnych, otrzymano drogą pocztową tylko 170 zwrotnych odpowiedzi (3,5 proc.).

Jednakże uzyskana wiedza zbliży Samorząd Województwa Mazowieckiego do lepszego planowania i dopasowania działań rozwojowych, pozwalając tym samym na lepsze wykorzystanie środków publicznych, w tym funduszy unijnych. Dlatego zarówno Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, jak i wykonawcy badań serdecznie dziękują wszystkim przedstawicielom badanych miast i gmin za poświęcony czas. Mamy nadzieję, że zgromadzona wiedza już niedługo będzie mogła służyć samorządom lokalnym oraz Zarządowi Województwa Mazowieckiego w prowadzeniu jeszcze lepszej polityki rozwoju regionu.

Opracował, we współpracy z wykonawcami badań naukowych, zespół projektu „Trendy rozwojowe Mazowsza”

Bilet KM w komórce

Dla tysięcy osób codziennie podróżujących pociągami Kolei Mazowieckich mamy bardzo dobrą wiadomość – można już kupić bilet przez telefon komórkowy. Oznacza to oszczędność czasu, a także stresu stania w kolejce do kasy, gdy wiemy, że zbliża się godzina odjazdu naszego pociągu.

Dla tysięcy osób, które codziennie podróżują pociągami KM, to duże ułatwienie. System płatności za bilet przez telefon komórkowy pozwala na wykonywanie wszystkich czynności związanych z zakupem przez całą dobę, z dowolnego miejsca. SkyCash działa we wszystkich sieciach GSM i jest obsługiwany przez każdy telefon z dostępem do Internetu. Bilety z komórki są ważne w blisko 800 pociągach Kolei Mazowieckich kursujących po Mazowszu.

– Taki sposób sprzedaży wiąże się z oszczędnością czasu i z pewnością ułatwi pasażerom podróżowanie pociągami. Szukanie kas i stanie w kolejkach nikomu nie sprawia przyjemności. Teraz wystarczy tylko telefon komórkowy i dostęp do Internetu, a bilet możemy mieć właściwie od ręki – podkreślił marszałek Adam Struzik. Usługa umożliwia zakup biletów: strefowych czasowych normalnych i ulgowych (bilety ważne w pierwszej, drugiej oraz trzeciej strefie), dobowych imiennych normalnych i z ulgą (40% i 50%), a także biletów według ofert specjalnych obowiązujących na odcinkach: Warszawa Zachodnia – Otwock oraz Warszawa Włochy – Warszawa Rembertów.

Fot. arch. UMWM

Wyświetlony kod 2D, który należy okazać przy kontroli biletów

Jak kupić taki bilet?

Pierwszym krokiem jest zainstalowanie w komórce aplikacji (trzeba zarejestrować się w systemie SkyCash) i zasilić ją środkami pieniężnymi. Pobranie programu polega na wpisaniu w przeglądarce telefonu adresu m.skycash.com lub wysłaniu pustego SMS-a na numer 510510205 (opłata zgodna z cennikiem operatora). Użytkownik, wybierając w menu „Usługi/Bilety”, może do-

kończyć zapłatę za przejazd. Podczas kontroli biletów podróżny będzie jedynie okazywał ekran aplikacji z wyświetlonym kodem 2D oraz danymi dotyczącymi biletu.

– To już kolejne działanie sprawiające, że Koleje Mazowieckie stają się coraz bardziej przyjazne pasażerom. Zakup nowych i modernizacja starych pociągów, kampanie społeczne, oznaczenie w pociągach miejsc dla kobiet w ciąży, a także możliwość zakupu biletu przez telefon sprawiają, że nasza spółka staje się przewoźnikiem na miarę XXI w. – zauważył wicemarszałek Krzysztof Strzałkowski.

Porozumienie z Mennicą Polską S.A.

To efekt porozumienia, zawartego pomiędzy Spółką a Mennicą Polską S.A., która obsługuje systemy poboru płatności za przejazdy komunikacją zbiorową. Obecnie Mennica jest operatorem 1,5 mln kart miejskich w całej Polsce, a jej systemy pozwalają na rozliczenia płatności za różne formy transportu. Możliwość zakupu biletu przez telefon w Kolejach Mazowieckich to kolejna usługa wprowadzona z myślą o podróżnych.

Biurowo Prasowe UMWM

Zapraszamy do udziału w konferencji „II Forum Mazowieckie”

Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego zaprasza do udziału w konferencji samorządowej pn. „II Forum Mazowieckie”, która odbędzie się 27 października 2011 r. w Warszawie.

Konferencja umożliwi dyskusję na temat przyszłych priorytetów rozwoju województwa mazowieckiego. W ten sposób rozpoczniemy ważny proces aktualizacji dokumentów strategicznych województwa mazowieckiego.

Spotkanie skierowane jest do przedstawicieli: samorządów lokalnych miast, gmin i powiatów Mazowsza, Samorządu Województwa Mazowieckiego, instytucji funkcjonujących na Mazowszu i mających wpływ na jego rozwój oraz naukowców zajmujących się problematyką planowania strategicznego w regionie i wszystkich zainteresowanych wzięciem udziału w konsultacjach dokumentów strategicznych województwa mazowieckiego.

Program konferencji oraz szczegółowe informacje znajdują Państwo na stronie internetowej projektu: www.trendyrozwojowemazowsza.pl.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

